

Plnění standardu veřejných knihovnických a informačních služeb v roce 2020

Vyhodnocení plnění standardu veřejných knihovnických a informačních služeb (dále jen VKIS) vychází z aktualizovaného Metodického pokynu Ministerstva kultury České republiky k vymezení standardu VKIS poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky¹.

Hodnoty indikátorů stanovených standardem jsou definovány jako optimální, což znamená, že jejich dosažení garantuje dobré podmínky pro poskytování služeb uživatelům knihoven.

Pro účely vyhodnocení standardu krajská knihovna využila statistická data o činnosti veřejných knihoven Zlínského kraje za rok 2020. Krajská knihovna každoročně sleduje plnění standardů a výsledky prezentuje na poradách a seminářích určených knihovníkům kraje, při jednáních s provozovateli knihoven a na www.kfbz.cz v sekci Knihovnam.

Standard knihovnických služeb vymezují následující kategorie a indikátory.

Vymezení jednotlivých standardů

Ukazatele jsou uváděny v osmi velikostních kategoriích obcí – viz tabulka:

	Kategorie obcí							
	1	2	3	4	5	6	7	8
	do 500 ob.	do 1000 ob.	do 3000 ob.	do 5000 ob.	do 10000 ob.	do 20000 ob.	do 40000 ob.	nad 40000 ob.
Provozní doba knihovny týdně	4–10 hod.	5–15 hod.	15–23 hod.	23–28 hod.	28–40 hod.	40–45 hod.	45–50 hod.	50 a více hod.
Studijní místa	4–5	6–8	9–10	10–18	20–28	28–70	70–120	120 a více
Přístup k internetu (počet stanic)*	1–2	2	2–3	3–5	5–10	10–15	15–20	20 a více
Vzdělávací, kulturní a komunitní aktivity knihoven	4–6	6–20	20–40	40–80	80–150	150–300	300–600	600–1100
Plocha knihovny	60 m ² na 1000 obyvatel							

¹ Standard pro dobrou knihovnu: metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky. 4. přepracované vydání. Praha: Národní knihovna České republiky - Knihovnický institut, 2020. 13 stran. ISBN 978-80-7050-725-4.

Elektronický katalog na internetu	Obce nad 500 obyvatel mají on-line katalog.
Tvorba knihovního fondu²	30–45 Kč / 1 obyvatel
	7 % roční obnovy fondu ve volném výběru**
Umístění knihovny v obci	Umístění knihovny v centru sídelního útvaru nebo v blízkosti centra. (docházková vzdálenost max. 15 minut pěší chůze nebo jízdy veřejným dopravním prostředkem hromadné dopravy nebo autem).
Webová prezentace knihovny	Mají splňovat všechny kategorie.
Pracovníci knihovny a jejich vzdělávání	48 hodin odborného vzdělávání na jednoho pracovníka 8 hodin v knihovnách s provozní dobou menší než 15 hodin.
Měření spokojenosti uživ.	Zjišťuje se každých 5 let pomocí standardizovaného dotazníku (ankety).

* Pokud knihovna nabízí připojení pomocí wifi, počet veřejně přístupných stanic je možné snížit.

** Při stanovení základu pro výpočet 7 % obnovy se vychází z toho, že knihovna má mít minimálně 2 knihovní jednotky na obyvatele (tzn. 7 % obnovy KF z počtu knihovních jednotek, který odpovídá dvojnásobnému počtu obyvatel obce).

Plnění sledovaných kritérií v roce 2020

V následujících tabulkách jsou vyhodnoceny všechny výše uvedené standardy kromě umístění knihovny v obci. Plnění standardu měření spokojenosti uživatelů bylo v roce 2020 po pěti letech opět zhodnoceno. Standard elektronický katalog je podle metodického pokynu vyhodnocován jen u knihoven v obcích nad 500 obyvatel a plocha knihovny je sledována jen u větších knihoven – v obcích nad 1000 obyvatel. Nově je ve vyhodnocení standardů uvedena také bezbariérovost knihoven a wifi připojení.

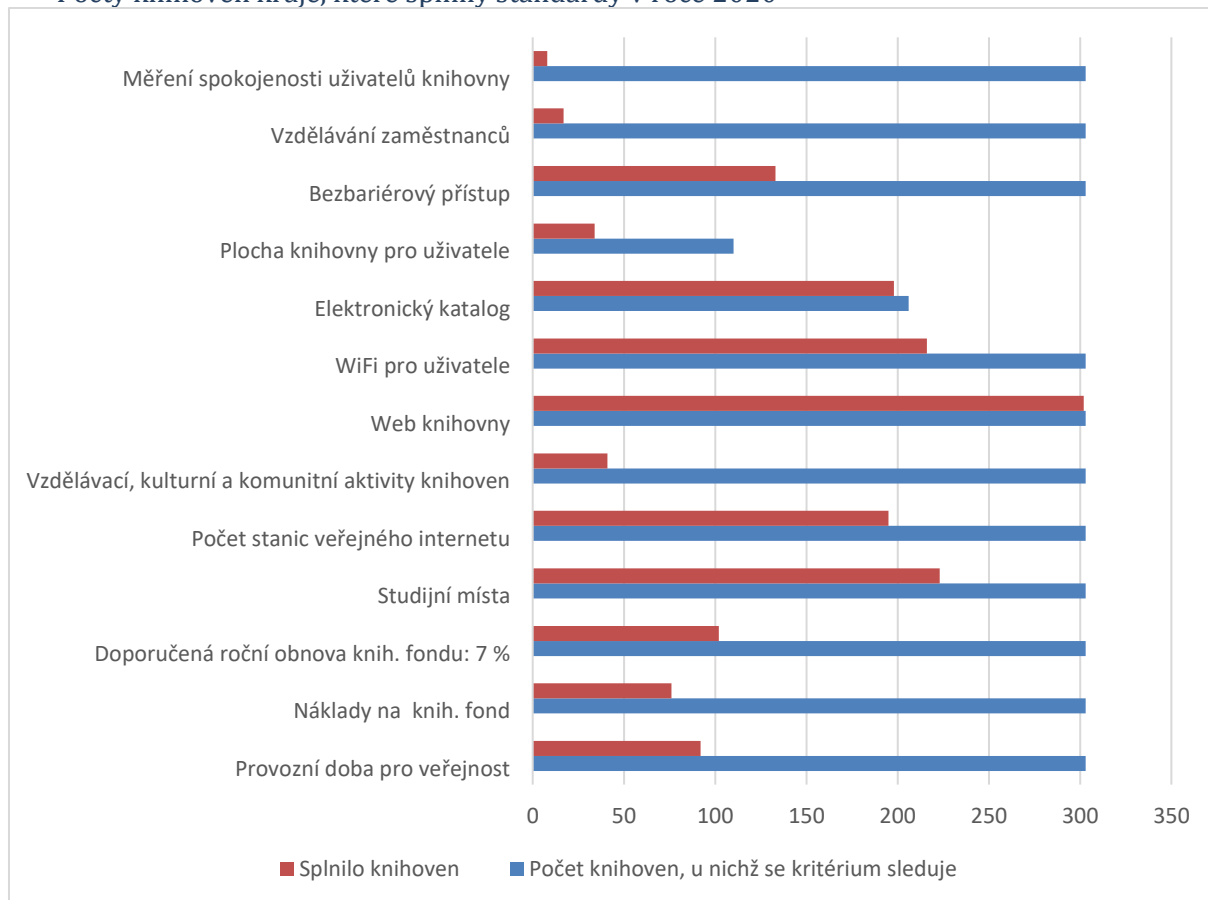
Počty knihoven Zlínského kraje, které splnily jednotlivé standardy v roce 2020

Kritérium	Doporučeno pro	Počet knihoven, u nichž se kritérium sleduje	Splnilo knihoven	Splnilo %
Provozní doba pro veřejnost	všechny knihovny	303	92	30
Náklady na knihovní fond	všechny knihovny	303	76	25
Doporučená roční obnova knihovního fondu: 7 %	všechny knihovny	303	102	34
Studijní místa	všechny knihovny	303	223	74

² Viz *Standard pro dobrý knihovní fond: metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu doplňování a aktualizace knihovního fondu pro knihovny zřizované a/nebo provozované obcemi na území České republiky*. 1. vydání. Praha: Národní knihovna České republiky - Knihovnický institut, 2017. 20 stran. ISBN 978-80-7050-689-9.

Kritérium	Doporučeno pro	Počet knihoven, u nichž se kritérium sleduje	Splnilo knihoven	Splnilo %
Počet stanic veřejného internetu	všechny knihovny	303	195	64
Vzdělávací, kulturní a komunitní aktivity knihoven	všechny knihovny	303	41	14
Web knihovny	všechny knihovny	303	302	100
Wifi pro uživatele	všechny knihovny	303	216	71
Elektronický katalog	knihovny v obcích nad 500 obyvatel	206	198	96
Plocha knihovny pro uživatele	knihovny v obcích nad 1000 obyvatel	110	34	31
Bezbariérový přístup	všechny knihovny	303	133	44
Vzdělávání	všechny knihovny	303	17	6
Měření spokojenosti uživatelů knihovny	všechny knihovny	303	8	3

Počty knihoven kraje, které splnily standardy v roce 2020

Vývoj plnění standardů v letech 2016–2020

	Splnilo knihoven				
	2016	2017	2018	2019	2020
Provozní doba knihovny pro veřejnost týdně	82	81	81	93	92
Nákup knihovního fondu	68	73	80	81	76
% obnovy KF*	6	19	24	116	102
Plocha knihovny pro uživatele	30	33	35	34	34
Bezbariérový přístup	118	121	123	132	133
Počet studijních míst pro uživatele	213	219	221	226	223
Počet stanic veřejného internetu	215	212	208	199	195
Wifi připojení		172	188	203	216
Elektronický katalog	198	197	198	200	198
Vzdělávání	38	58	46	40	17
Vzdělávací, kulturní a komunitní aktivity knihoven	-	-	-	104	41
Měření spokojenosti uživatelů knihovny	-	-	-	-	8

* Do roku 2017 byla hodnota indikátoru 10 %, za rok 2017 je vyhodnocen indikátor podle Standardu pro dobrý fond, ve kterém je uvedena hodnota 7 % obnovy knihovního fondu ve volném výběru. Od roku 2019 se stanoví základ pro výpočet z toho, že knihovna má mít minimálně 2 knihovní jednotky na obyvatele (tzn. 7 % obnovy KF z dvojnásobného počtu obyvatel obce).

Meziročně nedošlo k výrazným změnám u standardů: provozní doba knihovny pro veřejnost, plocha knihovny pro uživatele a počet studijních míst.

Standard provozní doby knihovny pro veřejnost nesplňuje stále mnoho knihoven – 70 %, což jsou především knihovny menších obcí. V obcích do 500 obyvatel plní standard jen 31 % knihoven, průměrně mají tyto knihovny otevřeno 3 hodiny týdně.

Standard plochy knihovny pro uživatele se již několik let víceméně nemění a plní ho téměř třetina knihoven v obcích nad 1 000 obyvatel, u kterých se tento standard sleduje. Od roku 2016 přibylo 15 knihoven, které vybudovaly nebo v nových prostorách získaly **bezbariérový přístup**.

Standard nákupu knihovního fondu (dále KF) splnilo jen 76 knihoven a 7 % obnovy knihovního fondu ve volném výběru dosáhlo 102 knihoven. Procento obnovy plní 34 % knihoven všech kategorií.

Pokud jde o **on-line katalogy**, zbývá ještě pět obcí nad 500 obyvatel v kraji, které katalog na internetu nemají.

Standard počtu stanic veřejného internetu splnilo 195 knihoven, celkem 216 knihoven má připojení k wifi. Meziročně přibylo 13 knihoven s wifi připojením.

Bohužel, málo knihoven plní **standard vzdělávání**. V roce 2020 bylo zrušeno mnoho vzdělávacích kurzů a knihovníci měli možnost navštěvovat online vzdělávací akce až koncem roku. Standard splnilo jen 17 knihoven.

Druhý rokem je vyhodnocován **standard vzdělávací, kulturní a komunitní aktivity knihoven**. I přes dlouhé omezení provozu knihoven standard splnilo 41 knihoven kraje.

Většina knihoven prováděla průzkum spokojenosti se službami v roce 2020, ale vzhledem k epidemiologickým opatřením bylo vyhodnocení ankety posunuto do roku 2021. Proto tento standard splnilo jen 8 knihoven (jsou to většinou větší knihovny).

Plnění standardů podle velikostních kategorií knihoven

		Knihovny v kraji	do 500	501 - 1000	1 001 – 3 000	3 001 – 5 000	5 001 - 10 000	10 001 - 20 000	20 001 - 40 000	více než 40 000
Kategorie podle počtu obyvatel			1	2	3	4	5	6	7	8
Počet knihoven celkem		303	97	96	79	13	9	4	4	1
Bezbariérový přístup	Počet knihoven s bezbariérovým přístupem	133	32	37	41	8	7	3	4	1
Wifi pro uživatele	Počet knihoven s wifi	216	63	60	62	13	9	4	4	1
Provozní doba pro veřejnost	Hodnocení ANO	92	30	17	21	9	9	2	3	1
Náklady na knihovní fond	Hodnocení ANO	76	25	17	18	3	6	2	4	1
Obnova knihovního fondu, min. 7 % roční obnovy	Hodnocení ANO	102	43	26	18	3	5	2	4	1
Plocha knihovny, min. 60 m ² /1000 obyv.	Hodnocení ANO u obcí nad 1 000 obyvatel.	34	-	-	25	5	2	1	1	0
Studijní místa	Hodnocení ANO	223	78	60	56	11	9	4	4	1
Přístup k internetu	Hodnocení ANO	195	96	30	45	11	6	2	4	1
Web knihovny	Hodnocení ANO	302	96	96	79	13	9	4	4	1
El. Katalog na internetu	Hodnocení ANO u obcí nad 500 obyv.	198	-	92	77	13	7	4	4	1
Vzdělávací, kulturní a komunitní aktivity	Hodnocení ANO	41	13	15	9	1	1	1	1	0
Vzdělávání pracovníků knihovny	Hodnocení ANO	10	6	3	0	0	1	0	0	0
Měření spokojenosti uživatelů knihovny	Hodnocení ANO	8	0	0	1	3	1	0	2	1

Zřizovatelé knihoven, které neplní většinu standardů, by měli být o situaci informováni a upozorněni na nezbytnost zlepšení služeb svých knihoven, ačkoliv ne vždy jsou podmínky pro plnění alespoň minimálních hodnot standardů VKIS ve městech a obcích ideální. Rok 2020 byl mimořádný a splnění některých standardů nebylo úplně možné – např. počet uspořádaných vzdělávacích, kulturních a komunitních akcí. Metodici krajské knihovny a knihoven pověřených výkonem regionálních funkcí musí se zřizovateli knihoven pravidelně komunikovat a přispívat ke zkvalitnění služeb veřejných knihoven Zlínského kraje.

Zpracovala Ing. Jana Tomancová, 30. 4. 2021